

המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא פ"א.

עין משפט נר מצוה

לפ א מיי פ"ד מהל'
מכרה הלכה ו סמנ
עפין פ"ד טו"ע ח"מ סימן
רעו ספקי ט'
ב ב מיי שם הלכה ז'
טו"ע שם ספקי י'
בא ז מיי שם הלכה ו'
טו"ע שם ספקי ט'
בב ד מיי שם הל' ה'
טו"ע שם ספקי ו'
בג ה ו מיי שם הלכה ה'
טו"ע שם ספקי:
בד ז מיי שם הלכה א'
טו"ע שם ספקי ו'
בזה ה מיי פ"ד מהל'
בכורים ה"ד:
בו ט מיי שם פ"ב הלכה
ה'
בז ו מיי שם הל' ג' ע"ש
השגת וכ"מ:

ערמונים. מכאן מוכח רבינו תם דערמונים אין זה שקורין קסטניי"ס דהא צפ' לולב הגזול (סוכה דף לב:) אמר ענף עץ עבות שענפיו חופין את ערו ואילו (זה) היו אומר זה הדם ופרך ואימא זמיס צעינן עבות וליכא ואימא דולבא וזי ערמונן שהוה דולבא היינו קסטניי"ס מאי פריך הלא אלו עץ עבות: **מבאי** מדרקתני בשניא יתירה. (א) וה"ל והא דולבא כסיפא במסכת בכורים (פ"א משנה יא) הקונה שלשה אילנות בתוך של חצירו מציא וקורא ר"מ אומר אפי' שנים אמאי אינטרין היאיל משנה כיון לרצונן קונה קרקע א"כ פשיטא דמציא וקורא וכי תימא אידי דנקט ר"מ שנים מציא וקורא נקט שנים שלשה לרצונן דמציא וקורא מ"מ אמאי אינטרין תו דברי ר"מ כסיפא דקתני ר"מ אומר אפי' שנים מציא וקורא וכי תימא אידי דתנא רבנן תנא נמי ר"מ א"כ מאי קשיא ליה הכא משנה יתירא דלמא אידי דתנא רבנן תנא נמי ר"מ א"כ לרצונן אינטרין לאשמעינן דמציא ואינו קורא דלקטן צעי מאי טעמא דרבנן צעי אילנות ועוד תימא לרשב"א דאי מחייב ר"מ בלוקח פירות מן השוק כסיפא דקאמר ר"מ אפי' שנים הוה ליה למימר אפי' לקח פירות מן השוק: **ההוא** למעוטי הוציא פארזין. והכי נמי דריש פפרק ראשית

כסיפא. אילן שגדל ציס ויקר הרבה וקורין קוריי"ל: ע"י. אילן שגדלינן בו ציי"ש וקורין ליי"ר: ודולני. קייטניי"ר: מתני' הקונה שני אילנות. סתמא לא קנה קרקע סביביו כלל ואפי' מקום האילן והרי הוא כמי שקנאן לפירותיו ששביעש יעקרנו וילך: קנה קרקע. דחשבי להו שדה האילן: הגדילו. דחשבו הארבעה הרבה: לא ישפא. לא יקנאן אותן בעל הקרקע אע"פ שהלך רע לציט השלמין דכיון דאין לו קרקע לבעל האילנות שהרי שעבד לו שדהו לנודך האילנות כל לרכן שעל מנת כן לקנאן: גוע. בגמרא [פג]. מפרש: שו. של בעל האילן דמגוף אילנות קאמי: של בעל הקרקע. דכיון דמתחת לקרקע יואל ממקרקעו גדל: אם סמו. יבשו: אין לו קרקע. לטעם אילן אחר במקומן: קנה קרקע. דחשבי שדה האילן. וצגמי מפרש כמה יש לו קרקע והיאך נטועים דמנטרפי [שס]: הגדילו. חוץ לקרקע שלהן: ישפא. המוכר דכיון דאין נטועין בשל מוכר כי אם בקרקע של לוקח והמוכר לא שעבד לו קרקע שלו אינו מניחין ליכנס בשלו מאחר שמזיקין לו: גב' טן הסס. במסכת בכורים: ואינו קורא. לפי שלא קנה קרקע ולא קרינא ציה פרי הדממה אשר נתתה לי (דברים כו). ולקמיה פריך א"כ למה מציא: מציא וקורא. ור"מ לטעמיה דס"ל קנה קרקע אבל צילין אחד מודה: מחייב להביא בכורים בלוקח פירות שצאילן ואותה שזיכרה תחלה קושר בה גמי לידע שמזכרת היא והאי דקתני

(א) [לעיל פ"א, ג] (ב) צ"מ קות: דעת רבי יהודה, (א) בכורים פ"א מ"י לעיל מ. ג. גימין דף ק"ח, (ג) רעו מוספתא לעיל. מ. (ד) ד"ה לל, (ה) [ע"ש] על הגליון בתוס' צ"מ פ"א ד"ה אלא, (ו) וי"ע וי"ע תוס' חולין ק"י: ד"ה לל, (ז) [תוס' ד"ה] ה"א אמר וכו' וע"ש.

תורה אור השלם

1 ולקחה מראשית בית פרי האדמה אשר יאשר אתך ואת פרי שומק בטנא והלכתה אל האדמה אשר יבחר לך ואת פרי שומק שמו שם: דברים כ ב
2 ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא בחבל ידך בחבל אמה: שמות כג ט
3 ועתה הנה האדמה אשר ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי והרחתה לפני ה' הפוקס והשומות לפני ה' אלהיך: דברים כ ב

מוסף רש"י

כסיפא. מין עץ העולה בקרקע ה"ס ושמו קורא"ל (ד"ה ב"ב). ע"י. לירי"י שם האילן ואת פריו קורין ציי"ש (שם). דולבי. קסטניי"א (שם). הקונה שני אילנות. המוכר של אילנות לחצירו ולא פיסס לו קרקע (ד"ה כו). הרי זה לא קנה קרקע. כיצין ומוכר ומוכר לכו פ"ס מהו אילן לו קרקע לטעם אילן אחר במקומן. דתנא קתנן, קנה אלא לפירותיו כל זמן שתיקם האילן, ואיכא דרבנן אלא דלמרי מוכר כגון רעו מוכר, אבל אלו"ה ד"ע"י אחר לו קרקע לטעם אילן אחר במקומן אם ימותו אלו (ע"ש) ע"ש. ש"ס ש"ס כ"ה מההוגא (שם). מביא ואינו קורא. דלא פני למימא פרי האדמה אשר נתתה לי (וע"ש כו. ג' י"ט ח"ט).

מוסף תוספות

א. דהובת הגוף היא ונהנית בכל מקום. רמב"ן. ב. וא"ת לרבנן למעוטי אדמתו לא גמי מנא להו דהא חד מני אצטרך למעוטי לוקח פירות מן השוק למאי דמקיש השוא וי"ל דלוקח פירות מן השוק נפקא להו מאשר נתת לי, דלא משפט להו דיהבת לי וזוי דובני בהו, ואי"ל דירידו גיז ובר מוד קרא נפקא להו משום דכל שיהוה פטור א"ל אדמתו פטור. רמב"ם. ג. ואי"ל דליכא איסורא בנטיעתו כיון שאין כל גידולין בתוך שלו אינו מביא. ד"ת. וכוון שאברהם. אב לכל העולם ונטלו חלק בארץ קורין לה' יהודה. ש. ס. וי"ל שלשה אבות. העולם היה כאברהם. ש. א. דכל זמן שהיה של ישראל כל מי שזרעה חייב במעשר וכי וזרעה לעכו"ם, הורחבה פטור, ידש קנין, דאי אנו קנין אנו, זו הפקעה מה שאין עכו"ם מעשר קרקע היתה נבימה, הדתם פריך ביה חייב מפקיע ממזוה ומשני מזהוה חובת היה היה ואין להפקעה. מוס' גיטין מ. ז. דמי' חשובה הפקעה מה וכי שאינו מעשר מ"מ מנה מעשר וכו'. מוס' ע"ז. ה.

המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא פ"א. **כסיפא.** אילן שגדל ציס ויקר הרבה וקורין קוריי"ל: ע"י. אילן שגדלינן בו ציי"ש וקורין ליי"ר: ודולני. קייטניי"ר: מתני' הקונה שני אילנות. סתמא לא קנה קרקע סביביו כלל ואפי' מקום האילן והרי הוא כמי שקנאן לפירותיו ששביעש יעקרנו וילך: קנה קרקע. דחשבי להו שדה האילן: הגדילו. דחשבו הארבעה הרבה: לא ישפא. לא יקנאן אותן בעל הקרקע אע"פ שהלך רע לציט השלמין דכיון דאין לו קרקע לבעל האילנות שהרי שעבד לו שדהו לנודך האילנות כל לרכן שעל מנת כן לקנאן: גוע. בגמרא [פג]. מפרש: שו. של בעל האילן דמגוף אילנות קאמי: של בעל הקרקע. דכיון דמתחת לקרקע יואל ממקרקעו גדל: אם סמו. יבשו: אין לו קרקע. לטעם אילן אחר במקומן: קנה קרקע. דחשבי שדה האילן. וצגמי מפרש כמה יש לו קרקע והיאך נטועים דמנטרפי [שס]: הגדילו. חוץ לקרקע שלהן: ישפא. המוכר דכיון דאין נטועין בשל מוכר כי אם בקרקע של לוקח והמוכר לא שעבד לו קרקע שלו אינו מניחין ליכנס בשלו מאחר שמזיקין לו: גב' טן הסס. במסכת בכורים: ואינו קורא. לפי שלא קנה קרקע ולא קרינא ציה פרי הדממה אשר נתתה לי (דברים כו). ולקמיה פריך א"כ למה מציא: מציא וקורא. ור"מ לטעמיה דס"ל קנה קרקע אבל צילין אחד מודה: מחייב להביא בכורים בלוקח פירות שצאילן ואותה שזיכרה תחלה קושר בה גמי לידע שמזכרת היא והאי דקתני

הקונה שני אילנות משום רבנן נקט להו דאילו רבי מאיר אפי' צאילן אחד שאין לו קרקע מציא וקורא: משנה יטירא. הך דבכורים: אלא ש"מ מחייב היה ר"מ נו'. והכי קאמר אפי' אם כדנריכס כן הוא דשני אילנות אין להן קרקע אפי' הכי מציא וקורא דלא חיישינן לקרקע גבי מקרא בכורים: והכתיב אשר פניא מארצך. אבל לוקח פירות לא מציא ולא קורא: והכתיב אדמתך. ראשית בכורי אדמתך תביא: למעוטי אדמת עכו"ם. שאם יש לו לעכו"ם קרקע צאריך ישראל ולקח ממנו פירות אין מציא מהן בכורים. ונראה צעיני דהכי גרסינן והכתיב אדמתך אדמתך שני פעמים כמי' ראשית בכורי אדמתך כספר ואלה שמות בולא' המשפטים (ג' וצ' תשא ו'ל) וקמשי חד למעוטי אדמת עכו"ם וחד למעוטי אדמת גר שהרי הגר עממו מן המציאין ולא קורין הוא דתנאן במסכת בכורים (פ"א מ"ז) שאין יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו [דברים כו] ואמא האי קרא למעוטי דהקונה מפירות קרקע שלו לא מציא ולא קורא: פיוצבא. וכל הך קראי דלעיל מידרשי כספרי [פרש"י מנא] ובמסכת בכורים צפרק קמא:

כשאין לו חשיב חובת הגוף: למעוטי אדמת עכו"ם. רש"י גרס והא מרי אדמתך כמי' ולפי שקשה לו איך אדמתך למה לי מגיה הספרים והא כמי' תרי אדמתך חד למעוטי אדמת עכו"ם וחד למעוטי אדמת גר^ב ובתם דחק עממו דחד אדמתך דרשינן צ"פ בכורים הנוטע בתוך שלו והצריך לתוך של חצירו או לתוך של רצים הרי זה אינו מציא משום דכתיב אדמתך עד שיהו כל הגידולים מאדמתך^ג והוא לוקח פירות מציא וקורא לר"מ ולא מצריך בשל חצירו דכיון דקנה מחצירו חשיב אדמתך ועוד לית לן למעוטי לוקח נגרי כיון דגר עממו בר הבאה הוה כדתנן (שם פ"א מ"ז) אלו מציאים ולא קורין הגר מציא ואינו קורא לפי שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו ומתא היאיל משנה לא היה מניח רבינו תם לגריס לברך ברכת הזימון לפי שאינו יכול לומר שהנחת לאבותינו ארץ טובה וקמתי נמי (שם) כשהוא מתפלל בינו לבינו עממו אומר אלהי אבות ישראל וכשהוא מתפלל ציט הכנסת אומר אלהי אבותי ואם היתה אמו מישראל אומר אלהי אבותינו ולר"י נראה דשפיר מצי אמר גר לאבותינו ולא קיימא לן כההיא משנה אלא כר"י דפליג עלה כדאיתא צירושלמי (בכורים פ"א) דלמר תני בשם ר"י גר עממו מציא וקורא מאי טעמא דלמר קרא (בראשית י) כי אז המון גויס נתמך לשעבר היה אז לראש מלאך ואילן לכל גויס ר' יהושע צן לוי אמר הלכה כר"י עובדא אתא קומי רבי אבהו ואורי כר"י והא דלמר צפרק בתרא דמכות (ד' ע"ג) כיון דאיכא גר דצעי למימר אשר נשבע לאבותינו ולא מצי אמר אתי שפיר כר"י וסמין אלמא לנו דסיפיה דקרא והא דלמר ר"י צירושלמי דמציא וקורא דוקא גר מצני קיני חותן משה דמצי אמר לתת לנו שנטענו חלק צאריך דכתיב והיה הטוב הדין אשר ייטיב וגו' והטעם (ב' צמד"ג) שנתנו להן דושה דיריחו דלמר כספרי^ד והכי נמי תניא בתוספתא דבכורים ר"י אומר כל הגריס מציאים ואינם קורים וצני קיני חותן משה מציאים וקורים ור"ת אומר דהיא דירושלמי משבשתא היא דהיכי מצי למימר גר קורא אפי' מצני קיני ארמי אוזב אבי דהיינו יעקב^ה וירד מצרימה ויעו אותנו ויולינו והיה דתוספתא מוקי צאמו מישראל דמצי אמר לאבותינו וכן לתת לנו אם הוא מצני קיני ופליג אמתימין דמס' בכורים דקתני צאמו מישראל מציא וקורא ולר"י נראה דמתנימין נמי איידי צני קיני ולא פליג משום דאמו מישראל לא מהי ליה למימר לתת לנו דהא אמו עממה אינה קוראה דתנן צמתנימין (בכורים פ"א מ"ה) האשה והשליח והעבד וטוטטוס ואנדורגיוסו אינן קורין דלא נטלו חלק צאריך דממעט להו כספרי מאיש לפי פקודיו (במדבר כו) אע"פ שהיה להן חלק ע"י ירשה כ"ש הוא דלא קרי דלא עדיף מאלמו: **ההוא** למעוטי אדמת עכו"ם. תימא לרשב"א אמאי אינטרין הא לר"מ יש קנין לעכו"ם צאריך ישראל לפסיקע מיד מעשר דתנן (ע"ז דף כ:) אין משכירין ציט לעכו"ם צאריך ישראל ואין לר"י לומר שדות ומפיקע גגמי^ו (שם כ"א) מאי ואין לר"י לומר שדות ומפיקע להו ממעשר גמי^ו ונראה לר"י דלמא מהכא הוא דגמר בכל דוכמי דיש קנין מניה ואמר רשב"א דהיא דע"ז (דף כ"א) (שם) יש לומר מאן דלמר אין קנין מניה ואמר רשב"א:

גהות הב"ח

(א) גב' ר"מ ק"י בלוקח פירות האילן ממא לר"י וזימית מן השוק נמקח וכן כסמין:

לעוי רש"י

קוריי"ל [קוריי"ל]. אלמו. ביי"ש. גרייס. דיי"ר [לוי"ר]. דפנה. קייטניי"ר. [קסטניי"א]. עין ערמו.

רבינו גרשום

שלועין שפ"א. ע"י. ביי"ש. כסיפא. בלע"ז. קורלו: פ"ב. אם הגדילו. הנופות שהיו מרחבת הרבה לכאן ולכאן אע"י שהחל ע"לובית השלוחין לא ישפא המוכר לנפשו. כלומר לא יקצוץ אותן ענפין דמצי למימר הלוקח כי היכי דאין לי בקרקע שקל כלום שאם ייבש האילן אין לן רשות לנטוע אחר במקומו ה"ג אין לך רשות באילנות כלום לשנות. ואותן בדי אילן השולין מן הגזע היינו שולין מן האילן עצמו בסמוך לארץ דלוקח הוי משום דהאילן שלו: ומן המרשיש. שולן (א) ברוחוק האילן של בעל הקרקע משהו בקרקע דמי: ואם היה האילנות שבישן ארץ להם קרקע לטעם אחרים במקומן: הגדילו. הענפים חוץ מקרקע שלו (ג) ששיירי לאילנות: ישפא. המוכר מפני שהחל רע לביט השלוחין: מביא. בכורים: ואינו קורא. משום דלא קנה קרקע: אפי' בלוקח פירות מן השוק. מביא וקורא: מכרי תנא ליה. ו' מאיר במגני דהקונה ב' אילנות יש לו קרקע כיון דאשמועינן דיש לו קרקע מביא שמו"ע לטעמי דמביא וקורא למה למימא ברוחא אחירא דמביא וקורא. אלא לאו ש"מ להכי הלוקח פירות מן השוק דמביא וקורא: והא כתיב אשר תביא מראשית אדמתך ואת פרי שומק שמו שם: דברים כ ב

(א) אולי צ"ל שכן בתוך הקרקע של בעל הקרקע. (ב) נראה לר"י שש"ק לאילנות.